

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНО-ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра тракторів та сільськогосподарських машин, експлуатації і
технічного сервісу

**НОВІТНІ ЕНЕРГЕТИЧНІ ЗАСОБИ І СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ
МАШИНИ:**

методичні рекомендації

для виконання практичних робіт для здобувачів вищої освіти освітнього
ступеня «Магістр» спеціальності 208 «Агроінженерія» денної та заочної
форми навчання

Миколаїв 2020

УДК 620.91+631.3

Н73

Друкується за рішенням науково-методичної комісії інженерно-енергетичного факультету Миколаївського національного аграрного університету від 05.05.2020 р., протокол № 9.

Укладачі:

В. І. Гавриш д-р екон. наук, професор, завідуючий кафедри тракторів та сільськогосподарських машин, експлуатації та технічного сервісу, Миколаївський національний аграрний університет.

Рецензенти:

Чередниченко О. В. – канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри Експлуатації суднових енергетичних установок та теплоенергетики, Машинобудівний навчально-науковий інститут, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова;

Атаманюк І.П. - д-р. техн. наук, професор, завідувач кафедри вищої та прикладної математики, Миколаївський національний аграрний університет.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Робота №1. Технічний рівень тракторів	5
Робота №2. Визначення оптимальної експлуатаційної ваги трактора	6
Робота №3. Порівняння моторних палив	8
Робота №4. Визначення техніко-економічних показників машинно-тракторного агрегату	10
Робота №5. Визначення техніко-економічних показників машино-тракторного агрегату у випадку використання газоподібного палива	12
Робота №6. Застосування системи утилізації тепла для прогріву масла трансмісії	13
Приклад виконання робіт	15
Додатки	40
Література	61

Вступ

Методичні рекомендації складені, відповідно до програми курсу «Новітні енергетичні засоби та сільськогосподарські машини» для сільськогосподарських вищих навчальних закладів за спеціальністю 208 «Агроінженерія».

Робота оформляється відповідно до єдиної системи конструкторської документації (ЕСКД) ДСТ 2.105-68 і ГОСТ 2.106-68.

При виконанні роботи кожен студент одержує індивідуальне завдання від викладача-керівника. Номер варіанту відповідає порядковому номеру у журналі академічної групи. При виконанні роботи студент обґрунтовує вихідні дані для розрахунку користаючись методичними вказівками, інструкціями та технічними характеристиками прототипу, а також іншими довідковими матеріалами.

Необхідно звернути особливу увагу на наступне:

- при виборі параметрів варто обґрунтувати їх значення з посиланнями на літературні джерела;
- рівняння спочатку необхідно записувати в буквенному виді, а потім підставляти числові значення. Варто дотримуватися стандартних позначень величин, з обов'язковим написанням їх розмірностей у системі СІ;
- записку оформлюємо на одній стороні стандартного листа формату 11(A4) (210×297);

Мета дисципліни – сприяти засвоєнню матеріалу по теорії розвитку мобільних енергетичних засобів і придбання навичок в аналізі техніки.

Робота виконується з урахуванням оцінюванням за кредитно-модульною системою навчання.

Робота №1

Тема: технічний рівень тракторів.

Мета: оволодіння методикою порівняння сільськогосподарських тракторів.

Порядок виконання роботи. Порівняти трактори за такими показниками.

- Енергонасиченість;
- Питома витрата палива;
- Запас крутного моменту двигуна;
- радіус повороту;
- швидкість руху;

Вихідні данні:

Варіант	Трактор №1	Трактор №2
1.	ХТЗ-3512	Беларус -422
2.	ХТЗ-3512	LS XR50
3.	Беларус -422	LS XR50
4.	ХТЗ-3512	МТЗ-320.4М
5.	МТЗ-320.4М	LS XR50
6.	МТЗ-82	LS PLUS 70
7.	МТЗ-82	New Holland TD 5.65
8.	МТЗ-82	Беларус -920.6
9.	LS PLUS 70	New Holland TD 5.65
10.	New Holland TD 5.65	Беларус -920.6
11.	Беларус -920.6	LS PLUS 90
12.	Беларус -1221.2	John Deere 6110M
13.	Беларус -1022.4	LS1004
14.	Беларус -920.6	LS V804
15.	Беларус -1525.5	ХТЗ-150К09.172.00
16.	Беларус -2022.6	John Deere 7330
17.	John Deere 8260R	ХТА-250-13

18.	John Deere 7250R	ХТА-220-2
19.	Беларус 3022ДБ	John Deere 7250R
20.	ХТЗ-150К09.172.00	Беларус-2022.6
21.	ХТЗ-241К.20	Беларус-2022.6
22.	ХТЗ-242К.20	Беларус-2022.6
23.	ХТЗ-243К.20	Беларус-2022.26
24.	John Deere 6170М	Беларус 1525.5
25.	ХТЗ-248 К.20	Fendt 930
26.	ХТЗ-16131	John Deere 6170М
27.	Vakula-300.10	Беларус-3022ДЦ.1
28.	Vakula-300.12	Fendt 936
29.	John Deere 6150М	Беларус-1525.5

Питання для контролю:

1. Мінімальний радіус повороту. Схема та визначення.
2. Запас крутного моменту дизельного двигуна: визначення.

Двигун постійної потужності.

3. Дати визначення терміну «енергонасиченість».
4. Визначення питомої витрати палива.
5. Зв'язок між питомою витратою палива та ККД двигуна.

6. Як змінюється питома витрата палива від навантаження двигуна?

Робота №2

Тема: Визначення оптимальної експлуатаційної ваги трактора.

Мета: вивчити вплив агрофону та робочої швидкості на вагові показники трактора.

Визначити експлуатаційну вагу трактора при виконанні наступних технологічних операцій:

- Лущення стерні (агрофон – стерня колосових), робоча швидкість МТА – 12 км/год;

- транспортування (агрофон – укочена снігова дорога), робоча швидкість – 25 км/год;
- Сівба (агрофон – поле підготоване під посів), робоча швидкість – 7,2 км/год.

Порядок виконання роботи.

1. Визначити швидкість руху, згідно до агротехнічних вимог.
2. Визначити значення коефіцієнтів опору кочення та зчеплення.
3. Розрахувати оптимальне відношення потужності двигуна до маси трактора.
4. Визначити оптимальну експлуатаційну масу трактора. Розрахувати масу баласту (за необхідності).

У розрахунках прийняти наступні технічні показники:

- ККД трансмісії – 0,92;
- Емпіричний коефіцієнт для тракторів колісної формули 4К4 $a = 0,2$.

Значення коефіцієнтів опору кочення та зчеплення

Агрофон	коефіцієнт опору кочення	Коефіцієнт зчеплення
Стерня колосових	0,08...0,12	0,6...0,85
Поле, підготоване під посів	0,16...0,18	0,4...0,8
Укочена снігова дорога	0,03...0,04	0,3...0,4

Вихідні данні:

Варіант	Марка трактора	Варіант	Марка трактора
1.	МТЗ-82	16.	John Deere 7730
2.	Беларус -1220.3	17.	LS 1004
3.	Беларус -1022.4	18.	LS PLUS 90
4.	Беларус -920.6	19.	LS V804
5.	Беларус 1525.5	20.	New Holland TD 5.65
6.	Беларус -2022.6	21.	LS PLUS70
7.	Беларус 3022ДЦ.1	22.	LS XR50

8.	ХТЗ-150К09.172.00	23.	МТЗ-422
9.	ХТЗ-16131	24.	ХТЗ-3512
10.	ХТЗ-241К.20	25.	МТЗ-320.4М
11.	ХТЗ-242К20	26.	John Deere 6110М
12.	ХТЗ-248 К20	27.	Fendt 930
13.	Vakula-300.10	28.	Беларус -920.6
14.	Vakula-300.12	29.	Fendt 936
15.	Vakula-300.20	30.	John Deere 6170М

Питання для контролю

1. Визначення коефіцієнта зчеплення.
2. Визначення коефіцієнта опору кочення.
3. Що таке коефіцієнт буксування.
4. Фактори, від яких залежить коефіцієнт буксування.
5. Від яких факторів залежить оптимальне відношення потужності двигуна трактора до його експлуатаційної ваги.

Задача №3

Тема: Порівняння моторних палив.

Мета: навчитися порівнювати моторні палива за енергетичними, економічними та екологічними показниками.

Порядок виконання роботи.

1. Розрахувати щільність енергії.
2. Визначити вартість енергії палив.
3. Зробити оцінку викидів вуглекислого газу та оксидів сірки.

У розрахункам прийняти:

- Поточні ціни на палива;
- Для палив, яки не виробляються та не використовуються в Україні використати данні США (E85 Prices. Access mode: <https://e85prices.com/>; https://afdc.energy.gov/files/u/publication/alternative_fuel_price_report_oct_2019.pdf).

Вихідні дані

Варіант	Традиційне паливо	Альтернативне паливо	Примітка
1.	Дизельне паливо	Компримований природний газ	Запальна доза 30%
2.	Дизельне паливо	Скраплений нафтовий газ	Запальна доза ДП – 30%
3.	Дизельне паливо	Ріпакова олія	Об'ємний вміст ріпакової олії – 25 %
4.	Дизельне паливо	МЕРО	В100
5.	Дизельне паливо	Етанол	Запальна доза ДП – 30%
6.	Дизельне паливо	Електроенергія	Акумулятор
7.	Дизельне паливо	Електроенергія	Водень в балоні (P = 30 МПа)
8.	Дизельне паливо	Електроенергія	Водень у гідридному акумуляторі
9.	Бензин	Компримований природний газ	-
10.	Бензин	Скраплений нафтовий газ	-
11.	Бензин	E10	
12.	Бензин	E15	
13.	Бензин	E20	
14.	Бензин	E30	
15.	Бензин	E50	
16.	Бензин	E85	
17.	Бензин	Електроенергія	Акумулятор
18.	Бензин	Електроенергія	Водень в балоні (P = 30 МПа)
19.	E50	Електроенергія	Акумулятор

20.	Дизельне паливо	Компримований природний газ	Запальна доза 10%
21.	Дизельне паливо	Скраплений нафтовий газ	Запальна доза ДП – 10%
22.	Дизельне паливо	МЕРО	В30
23.	Дизельне паливо	Етанол	Запальна доза ДП – 10%
24.	Бензин	Компримований природний газ	Частка бензину – 15 %
25.	Бензин	Скраплений нафтовий газ	Частка бензину – 15 %
26.	Дизельне паливо	Ріпакова олія	Об'ємний вміст ріпакової олії – 15 %

Питання для контролю

1. Маркування палив, що містять біоетанол.
2. Маркування палив, що містять біодизель.
3. Визначення щільності енергії палива.
4. Визначення вартості енергії палива.
5. Основні елементи газодизельної паливної системи.
6. Газодизельна паливна система дизеля з акумуляторною системою впорскування.
7. Що таке паливний елемент. Переваги та недоліки.
8. Переваги та недоліки різних схем зберігання водню на борту мобільного енергетичного засобу. .

Робота №4

Тема: Визначення техніко-економічних показників машинно-тракторного агрегату

Мета: вивчити вплив кількості передач на техніко-економічних показників

Порядок виконання роботи.

Визначити робочу швидкість та продуктивність, тягову потужність машинно-тракторного агрегату, та ступінь завантаження трактора за номінальним тяговим зусиллям та номінальною потужністю.

Розрахунки виконати для наступної кількості передач: 4, 8 та безступенева коробка передач.

Вихідні данні

Варіант	Марка трактора	Сільськогосподарська машина	Швидкість трактора на першій передачі км/год	Максимальна швидкість км/год	Питомий опір ґрунту кН/м	Приріст тягового опору, %
1.	Беларус-82	CR 300	3,2	39,5	1,2	2
2.	John Deere 6150M	CR 300	2,4	33	1,6	3
3.	Беларус-920	CR 300	3,1	31	2,2	3
4.	John Deere 6170M	CR 350	5,4	36,6	2,1	3
5.	John Deere 6170M	CR 400	5,4	37,1	3,0	6
6.	Беларус-1525.5	CR 420	4,4	30,8	1,8	3
7.	Беларус-2022	CR 500	5,4	37,5	2,0	4
8.	Fendt 924	CR 650	4,0	33,8	2,3	3
9.	Беларус-3022ДЦ.1	CR 820	5,4	32,24	1,3	4
10.	Fendt 936	CR 925	5,0	39,7	1,8	3
11.	Fendt 936	CR 1225	5,0	39,8	5,0	5
12.	ХТЗ-150К-09-25	CR 420*	5,01	33,67	4,0	4
13.	John Deere 6170M	CR 500 *	5,25	35	3,8	4

14.	XT3-242K.20	CR 650 *	6,03	34,65	1,9	5
15.	Fendt 936	CR 925 *	6,6	33,67	4,5	5
16.	XT3-150K-09-25	CRX 425	6,0	33	4,0	2
17.	XT3-242K.20	CRX 525	3,0	33	3,8	3
18.	XT3-243K.20	CRX 625	3	30	1,9	3
19.	John Deere 6170 M	CRXL 425	2	32	4,5	3
20.	Fendt 924	CRXL 525	2,2	40	1,8	6
21.	Fendt 930	CRXL 625	1,8	38	5,0	3
22.	Fendt 936	CRXL 925	1,6	34	4,0	2
23.	Vakula 300.20	CRXL 1225	3,3	32	3,8	3
24.	John Deere 7330	CRXL 425	2,0	50	2,5	3
25.	John Deere 7250R	CRXL 925	2,2	34	3,6	3

Питання для контролю

1. Типи трансмісій сільськогосподарських тракторів.
2. Переваги та недоліки безступеневих трансмісій.
3. Оптиміальне значення ступеня завантаження трактора.

Робота 5

Тема: Визначення техніко-економічних показників машино-тракторного агрегату у випадку використання газоподібного палива.

Мета: вивчити вплив використання газоподібного палива (скрапленого нафтового газу) на техніко-економічні показники.

Порядок виконання роботи. Визначити робочу швидкість, продуктивність, тягову потужність, витрату палива, вартість палива (погодинну та на одиницю площі). Розрахунки виконати для коробки передач із 8 ступенями. Використати вихідні дані роботи №2.

Питання для контролю

1. Види газоподібних палив.
2. Особливості використання газоподібних палив в дизельних двигунах.
3. Загальна доза дизельного: призначення та кількість.
4. Вплив використання газоподібного палива на експлуатаційну масу.
5. Вплив використання газоподібного палива на продуктивність МТА.
6. Вплив використання газоподібного палива на економічні показники МТА.

Робота №6

Тема: Застосування системи утилізації тепла для прогріву масла трансмісії.

Мета: Визначити вплив прогріву масла КПП на її ККД та витрату палива.

Порядок виконання роботи. Визначити потужність системи утилізації тепла відпрацьованих газів двигуна та вплив її використання на техніко-економічні показники трактора.

Вихідні дані

Варіанти	Марка трактора	Температура повітря, °С	Завантаження двигуна, %
1.	ХТЗ-243К.20	-5	50
2.	ХТЗ-243К.20	0	50
3.	ХТЗ-243К.20	5	50
4.	ХТЗ-243К.20	10	60
5.	ХТЗ-243К.20	15	60
6.	ХТЗ-243К.20	20	60
7.	ХТЗ-243К.20	25	50
8.	ХТЗ-243К.20	30	50
9.	John Deere 7250R	-5	50
10.	John Deere 7250R	0	50
11.	John Deere 7250R	5	50
12.	John Deere 7250R	10	60
13.	John Deere 7250R	15	60
14.	John Deere 7250R	20	60
15.	John Deere 7250R	25	60
16.	John Deere 7250R	30	60
17.	ХТА-250-13	-6	55
18.	ХТА-220-2	-3	55
19.	ХТА-200-10	0	55
20.	БЕЛАРУС - 3022ДЦ.1	3	55
21.	БЕЛАРУС - 3022ДЦ.1	6	60
22.	БЕЛАРУС - 3022ДЦ.1	9	60
23.	БЕЛАРУС - 3022ДЦ.1	12	60
24.	БЕЛАРУС - 3022ДЦ.1	15	60
25.	БЕЛАРУС - 3022ДЦ.1	20	60

Приклади розв'язання задач

Робота №1

Порівняти за технічним рівнем трактори Беларус – 2022.6 та ХТА-200-10.

Коефіцієнт технічного рівня визначається за формулою:

$$K_{12} = \frac{1}{5} \cdot \left[\frac{be_1}{be_2} + \frac{En_2}{En_1} + \frac{KЗКМ_2}{KЗКМ_1} + \frac{R_1}{R_2} + \frac{VR_2}{VR_1} \right],$$

де be – питома витрата палива двигуна на номінальній потужності, кг/(кВт·год);

En – енергонасиченість, кВт/кг (кВт/т);

$KЗКМ$ – коефіцієнт запасу крутного моменту двигуна;

R – мінімальний радіус повороту, м;

VR – глибина регулювання швидкості.

Індекс «1» використовують для трактора Беларус 2022.6, а індекс «2» для трактора ХТА-200-10. Якщо коефіцієнт технічного рівня K_{12} менше 1, то трактор з індексом «1» має більш високий технічний рівень.

Визначаємо енергонасиченість трактора Беларус 2022.3 за формулою

$$En_1 = \frac{Ne_1}{F_1}, \text{ кВт/кН},$$

де Ne_1 – номінальна потужність двигуна, $Ne_1 = 155,9$ кВт;

F_1 – експлуатаційна вага трактора, $F_1 = 73$ кН.

Після підстановки отримаємо шукане значення

$$En_1 = \frac{155,9}{73} = 2,136 \text{ кВт/кН}.$$

Глибина регулювання швидкості визначається за формулою

$$VR_1 = \frac{V_{\max}}{V_{\min}},$$

де V_{\max} – максимальна швидкість руху вперед, $V_{\max} = 39,6$ км/год;

V_{\min} – мінімальна швидкість руху вперед, $V_{\min} = 1,9$ км/год.

Після підстановки отримаємо

$$VR_1 = \frac{39,6}{1,9} = 20,84.$$

Визначимо коефіцієнт запасу крутного моменту двигуна D – 260.452, якій має наступні показники :

- номінальна потужність – $Ne = 155,9$ кВт;
- номінальна частота обертання колінчастого вала двигуна – $n = 2100$ об/хв.;
- питома витрата палива – $be = 224$ г/(кВт·год);
- максимальний крутний момент – $M_{max} = 920$ Н·м.

Крутний момент на режимі номінальної потужності визначаємо за формулою

$$M_{n1} = \frac{30 \cdot Ne}{\pi \cdot n}, \text{ Н·м.}$$

Після підстановки отримаємо шукане значення

$$M_{n1} = \frac{30 \cdot 155,9}{\pi \cdot 2100} = 0,709 \text{ кН·м} = 709 \text{ Н·м.}$$

Тоді коефіцієнт запасу крутного моменту

$$KЗКМ_1 = \frac{M_{max}}{M_{n1}}.$$

Після підстановки отримаємо шукане значення

$$KЗКМ_1 = \frac{920}{709} = 1,298.$$

Визначимо аналогічні показники для трактора ХТА-200-10

Енергонасиченість трактора

$$E_{n2} = \frac{Ne_2}{F_2}, \text{ кВт/кН,}$$

де Ne_2 - номінальна потужність двигуна, $Ne_2 = 154,4$ кВт;

F_2 – вага трактора експлуатаційна, $F_2 = 88,1$ кН.

Після підстановки отримаємо шукане значення :

$$E_{n2} = \frac{154,4}{88,1} = 1,752 \text{ кВт/кН.}$$

Глибина регулювання швидкостей трактора ХТА-200-10

$$VR_2 = \frac{V_{\max}}{V_{\min}} = \frac{34,7}{3,6} = 9,64.$$

Показники двигуна Д-260.4, якій встановлено на трактор ХТА-200-10

- номінальна потужність – $Ne_2 = 154,4$ кВт;
- номінальна частота обертання – $n_o = 2100$ об/хв.;
- питома витрата палива – $be = 220$ г/(кВт·год);
- максимальний крутний момент – $M_{\max} = 808$ Н·м.

Крутний момент на режимі номінальної потужності:

$$M_{n2} = \frac{30 \cdot Ne_2}{\pi \cdot n} = \frac{30 \cdot 154,4}{\pi \cdot 2100} = 0,702 \text{ кН}\cdot\text{м} = 702 \text{ Н}\cdot\text{м}.$$

Коефіцієнт запасу крутного моменту дорівнює

$$KЗКМ_2 = \frac{M_{\max 2}}{M_{n2}} = \frac{808}{702} = 1,151$$

Тоді коефіцієнт технічного рівня трактора Беларус 2022.3 у порівнянні з ХТА-200-10 становить

$$K_{12} = \left[\frac{224}{220} + \frac{1,752}{2,136} + \frac{1,151}{1,298} + \frac{5,3}{6,5} + \frac{9,64}{20,84} \right] \times \frac{1}{5} = 0,801$$

Висновок. Коефіцієнт технічного рівня трактора Беларус – 2022.3 у порівнянні з ХТЗ – 17221-09 дорівнює 0,801. Він менше 1, тому перший трактор, а саме Беларус – 2022.3, має більш високий технічний рівень.

Робота №2

Визначити оптимальну експлуатаційну вагу трактора McCormick Х8.680.

Результати розрахунків заносимо в таблицю.

Результати розрахунків

№	Показник	Од. вим.	Джерело (формула)	Значення
1	Марка трактора		Задано	Х8.680
2	Номінальна потужність двигуна, Ne	кВт	Задано	228

3	Маса конструкційна, m_k	кг	Задано	10800
4	ККД трансмісії, η		Приймаємо	0,92
Сівба				
5	Робоча швидкість, V	км/год	Задано	7,2
6	V_p	м/с	$V_p = \frac{V}{3,6}$	2
7	Коефіцієнт опору кочення, f		Приймаємо	0,18
8	Коефіцієнт зчеплення, φ		Приймаємо	0,6
9	Емпіричний коефіцієнт, a		Приймаємо	0,2
Результати розрахунків				
10	Оптимальна енергонасиченість трактора, X	кВт/т	$X_{opt} = \left(\frac{Ne}{m} \right)_{OPT} =$ $= g \cdot \frac{V_T}{\eta_{mp}} \sqrt{f \cdot \left(f + \frac{\varphi_{kp}}{a} \right)}$	13,66
11	Оптимальна маса трактора	т	$m = \frac{Ne}{X}$	16,69
12	Маса баласту	кг	$m_b = m - m_k$	5888,60
Луцання стерні				
13	Робоча швидкість, V	км/год	Задано	12
14	V_p	м/с	$V_p = \frac{V}{3,6}$	3,33
15	Коефіцієнт опору кочення, f		Приймаємо	0,1
16	Коефіцієнт зчеплення, φ □		Приймаємо	0,725
17	Емпіричний коефіцієнт, a		Приймаємо	0,2
Результати розрахунків				

18	Оптимальна енергонасиченість трактора, X	кВт/т	$X_{onm} = \left(\frac{Ne}{m} \right)_{OPT} =$ $= g \cdot \frac{V_T}{\eta_{mp}} \sqrt{f \cdot \left(f + \frac{\varphi_{kp}}{a} \right)}$	20,18
19	Оптимальна маса трактора	т	$m = \frac{Ne}{X}$	11,30
20	Маса баласту	кг	$m_{\bar{o}} = m - m_{\kappa}$	495,62
Транспортування				
21	Робоча швидкість, V	км/год	Задано	25
22	V_p	м/с	$V_p = \frac{V}{3,6}$	6,94
23	Коефіцієнт опору кочення, f		Приймаємо	0,035
24	Коефіцієнт зчеплення, φ		Приймаємо	0,35
25	Емпіричний коефіцієнт, a		Приймаємо	0,2
Результати розрахунків				
26	Оптимальна енергонасиченість трактора, X	кВт/т	$X_{onm} = \left(\frac{Ne}{m} \right)_{OPT} =$ $= g \cdot \frac{V_T}{\eta_{mp}} \sqrt{f \cdot \left(f + \frac{\varphi_{kp}}{a} \right)}$	17,58
27	Оптимальна маса трактора	т	$m = \frac{Ne}{X}$	12,97
28	Маса баласту	кг	$m_{\bar{o}} = m - m_{\kappa}$	2170,87

Максимальна припустима маса баласту для даного трактора – 3450 кг. Тому при виконанні сівби забезпечити оптимальне використання трактора неможливо.

Задача №3

Порівняти паливо Е85 та використання електричної енергії автомобілем, якщо він обладнаний водневим паливним елементом. У розрахунках прийняти:

- Поточні ціни у США;
- ККД автомобіля на E85 – 28 %;
- ККД автомобіля з водневим паливним елементом – 62%.

Розв'язання

Фізичні властивості моторних палив наведено у таблиці.

Таблиця

Основні властивості E85

Паливо	Нижча теплота згоряння, МДж/кг	Густина, кг/м ³	Вміст С, % (мас)	Вміст Н, % (мас)	Вміст О, % (мас)
Бензин	42,5	750	85	13	1
E10	40.9	754	82	13	5
E20	39.3	757	78	13	8
E30	37.7	761	75	13	12
E85	29,2	780	57	13	30
Водень	120	0,0898	-	100	-

Джерело: <https://www.hindawi.com/journals/isrn/2012/219703/tab2/>

Ціни палив:

- Ціна E85 – USD2,17/gallon [E85 prices. – Available at: <https://e85prices.com/>] або USD0,573/л;
- Ціна водню – USD13,79/кг [Cost to refill. – Available at: <https://cafcp.org/content/cost-refill>].

Щільність енергії визначаємо за формулою

$$ED = LHV \cdot \rho, \text{ МДж/м}^3,$$

де LHV – нижча теплота згоряння палива, МДж/кг;

ρ - густина палива, кг/м³.

Для палива E85 щільність енергії

$$ED = 29,2 \cdot 780 = 22776 \text{ МДж/ м}^3,$$

Для водню за нормальних умов

$$ED = 120 \cdot 0,0898 = 10,776 \text{ МДж/ м}^3,$$

Для водню за тиску 30 МПа

$$ED = 10 \cdot P \cdot LHV \cdot \rho \text{ МДж/ м}^3,$$

де P – тиск у балоні, МПа.

Після підстановки отримаємо значення

$$ED = 10 \cdot 30 \cdot 120 \cdot 0,0898 = 3232,8 \text{ МДж/ м}^3.$$

Таким чином, щільність енергії водню значно менша у порівнянні з паливом Е85.

Вартості енергії палива визначається за формулою

$$BE = \frac{1000 \cdot \sum_{i=1}^n (ЦП_{o_i} \cdot g_i)}{\sum_{i=1}^n (Q_i \cdot g_i) \cdot \sum_{i=1}^n (\rho_i \cdot g_i)}, \text{ USD/ГДж},$$

де $ЦП_{o_i}$ – ціна i -го компонента палива, USD/м³;

Q_i – нижча теплота згоряння i -го компонента палива, МДж/кг;

ρ_i – густина i -го компонента палива, т/м³;

n - кількість компонентів;

g_i - частка i -го компонента палива.

Для палива Е85 вартість енергії становить

$$BE = \frac{1000 \cdot ЦП_o}{LHV \cdot \rho} = \frac{1000 \cdot 0,573}{29,2 \cdot 0,78} = 25,158 \text{ USD/ГДж}.$$

Вартість енергії водню

$$BE_B = 1000 \cdot \frac{ЦП_B}{LHV}, \text{ USD/МДж},$$

де $ЦП_B$ – ціна водню, USD/кг.

Після підстановки отримаємо

$$BE_B = 1000 \cdot \frac{13,79}{120} = 114,917 \text{ USD/ГДж},$$

Як бачимо з розрахунків, вартість енергії водню майже у п'ять разів перевищує аналогічний показник для палива Е85.

Вартість енергії на одиницю корисної роботи (BE_k) визначають за формулою

$$BE_k = \frac{BE}{\eta}, \text{ USD/ГДж},$$

де η – ККД під час експлуатації.

Вартість енергії на одиницю корисної роботи для автомобіля, якій використовує паливо E85

$$BE_{\kappa} = \frac{25,158}{0,3} = 89,85 \text{ USD/ГДж},$$

Вартість енергії на одиницю корисної роботи для автомобіля, якій використовує водневий паливний елемент становить

$$BE_{\kappa} = \frac{114,917}{0,62} = 185,35 \text{ USD/ГДж},$$

Розрахунки показують, що перевагу має паливо E85.

Розглянемо викиди вуглекислого газу. Для визначення викидів оксиду вуглецю при спалюванні палива, необхідно врахувати його вміст у паливі. При згорянні будь-якого палива отримується вуглекислий газ у кількості

$$M_{CO_2} = 0,01 \cdot m_C \cdot M \cdot x, \text{ кг/кг},$$

де m_C – вміст по масі вуглецю у паливі, %;

M – маса палива, кг;

x – маса вуглекислого газу, що отримується при згорянні одного кілограму вуглецю, $x = 11/3$ кг.

На одиницю теплоти згоряння палива отримується наступна кількість вуглекислого газу

$$M_{CO_2}^E = \frac{m_C \cdot x}{100 \cdot Q_H^P}, \text{ кг/МДж},$$

де Q_H^P – нижча теплота згоряння палива, МДж/кг.

Викиди вуглекислого газу на одиницю маси палива E85 становлять

$$M_{CO_2} = 0,01 \cdot 57 \cdot 1 \cdot \frac{11}{3} = 2,09, \text{ кг/кг}.$$

Викиди вуглекислого газу на одиницю енергії палива E85 дорівнюють

$$M_{CO_2}^E = \frac{57 \cdot \frac{11}{3}}{100 \cdot 29,2} = 0,071575, \text{ кг/МДж},$$

При роботі водневого паливного елемента вуглекислий газ не виділяється.

Робота №4

Визначити техніко-економічні показники машинно-тракторного агрегату у складі трактора ХТЗ-243 К.20 та дискової борони БДВ-7.

Вихідні дані

Показник	Одиниці вимірювання	Значення
Борона БДВ-7		
Робоча ширина захвату	м	7
Маса	кг	3500
Питомий опір ґрунту	кН/м	5,2
агротехнічно допустимі швидкості руху МТА:		
– мінімальна	км/год	5
– максимальна	км/год	10
ХТЗ-243 К.20		
Мінімальна швидкість	км/год	5,01
Максимальна швидкість руху	км/год	33,67
Маса експлуатаційна	кг	8450
Марка двигуна		ЯМЗ-53645
Номінальна потужність	кВт	184
Номінальна частота обертання колінчастого вала	об/хв	2100
Максимальний крутний момент	Н·м	1100
Частота обертання при максимальному крутному моменті	об/хв	1300-1600
Питома витрата палива на номінальній потужності	г/(кВт·год)	235
Мінімальна стійка частота обертання	об/хв	550-650
Шипи		23,1 R26
ККД трансмісії	%	75
Коефіцієнт опору кочення		0,1
Приріст тягового опору	%	6

Розв'язання

1. Визначимо опір борони БДВ-7 на мінімальній та максимальній швидкості.

Тяговий опір визначається за формулою

$$R = B \cdot k \cdot \left[1 + (V - V_0) \cdot \frac{\Delta}{100} \right] + G_b \cdot f, \text{ кН},$$

де B - робоча ширина борони, $B = 7$ м;

k - питомий опір сільськогосподарської машини, $k = 4$ кН/м;

V - швидкість руху, км/год;

V_0 - базове значення швидкості, $V_0 = 5$ км/год;

Δ - коефіцієнт, що враховує зростання питомого опору сільськогосподарської машини при збільшенні швидкості, $\Delta = 3\%$;

f - коефіцієнт опору кочення, $f = 0,1$;

G_b - експлуатаційна вага борони, $G_b = 35$ кН.

Тяговий опір за швидкості 5 км/год (мінімальна агротехнічно допустима швидкість)

$$R_5 = 7 \cdot 5,2 \cdot \left[1 + (5 - 5) \cdot \frac{6}{100} \right] + 35 \cdot 0,1 = 39,9 \text{ кН}.$$

Тяговий опір за максимальної допустимої швидкості руху

$$R_{10} = 7 \cdot 5,2 \cdot \left[1 + (10 - 5) \cdot \frac{6}{100} \right] + 35 \cdot 0,1 = 50,82 \text{ кН}.$$

2. Побудуємо тягову характеристику трактора, якщо трактор має 4 передачі. Коефіцієнт геометричної прогресії

$$q = z^{-1} \sqrt[z]{\frac{V_z}{V_1}},$$

де V_z - максимальна швидкість на вищій передачі, $V_z = 33,7$ км/год;

V_1 - швидкість на першій передачі, $V_1 = 5,01$ км/год;

Z - кількість передач.

Після підстановки отримаємо

$$q = 4^{-1} \sqrt[4]{\frac{33,7}{5,01}} = 1,888.$$

Радіус кочення ведучого колеса

$$r_k = 25,4 \cdot 10^{-3} \cdot [0,5 \cdot d + k_{ш} \cdot b], \text{ м,}$$

де d - діаметр посадочного кола ободу, $d = 26$ дюймів;

b - висота профілю шини, $b = 23,1$ дюйм;

$k_{ш}$ - коефіцієнт деформації шини, $k_{ш} = 0,8$.

Після підстановки отримаємо наступне значення радіусу кочення

$$r_k = 25,4 \cdot 10^{-3} \cdot [0,5 \cdot 26 + 0,8 \cdot 23,1] = 0,8 \text{ м,}$$

Частота обертання колінчастого валу на холостому ході

$$n_{xx} = (1 + \delta_p) \cdot n_H, \text{ об/хв.,}$$

де δ_p - ступень нерівномірності регулятора, $\delta_p = 0,05$.

n_H - номінальна частота обертання колінчастого валу двигуна, $n_H = 2100$ об/хв.

Після підстановки отримаємо

$$n_{xx} = (1 + 0,05) \cdot 2100 = 2205 \text{ об/хв.}$$

Тягове зусилля трактора

$$P_{кр} = \frac{M \cdot i_{тр} \cdot \eta_{тр}}{r_k} - f \cdot G_{тр}, \text{ кН,}$$

де M - крутний момент двигуна, кН·м;

$i_{тр}$ - передаточне число трансмісії;

$\eta_{тр}$ - ККД трансмісії;

$G_{тр}$ - експлуатаційна вага трактора, $G_{тр} = 84,5$ кН.

Передаточне число трансмісії визначається за формулою

$$i_{тр} = 0,377 \cdot \frac{n_H \cdot r_k}{V},$$

де V - швидкість на першій передачі, км/год.

Передаточне число на першій передачі

$$i_{тр1} = 0,377 \cdot \frac{2100 \cdot 0,8}{5,01} = 126,42.$$

Передаточне число на другій передачі

$$i_{тр2} = \frac{i_{тр1}}{q} = \frac{126,42}{1,888} = 66,96.$$

Передаточне число на третій передачі

$$i_{mp3} = \frac{i_{mp2}}{q} = \frac{66,96}{1,888} = 35,466.$$

Та на четвертій передачі

$$i_{mp4} = \frac{i_{mp3}}{q} = \frac{35,466}{1,888} = 8,785.$$

Крутний момент двигуна на номінальній потужності

$$M_H = \frac{30 \cdot Ne_H}{\pi \cdot n_H}, \text{ кН}\cdot\text{м},$$

де Ne_n - номінальна потужність двигуна, $Ne_n = 184$ кВт.

Після підстановки числових значень отримаємо

$$M_H = \frac{30 \cdot 184}{\pi \cdot 2100} = 0,837, \text{ кН}\cdot\text{м},$$

Розрахуємо тягову характеристику та запишемо результати в табл.1.

Таблиця 1

Тягова характеристика трактора

Передача	Показник	Крутний момент, кН·м		
		0	$M_H = 0,837$	$M_M = 1,1$
1	Тягове зусилля, кН	0	90,75	121,92
	Теоретична швидкість, км/год	5,26	5,01	3,82
	Коефіцієнт ψ	0	1,074	1,43
	Коефіцієнт буксування, δ	0	0,26	0,59
	Фактична швидкість, км/год	5,26	3,71	1,566

Тягове зусилля на номінальній потужності

$$P_H = \frac{0,837 \cdot 126,42 \cdot 0,75}{0,8} - 0,1 \cdot 84,5 = 90,75 \text{ кН},$$

Максимальне тягове зусилля

$$P_{\max} = \frac{1,1 \cdot 126,42 \cdot 0,75}{0,8} - 0,1 \cdot 84,5 = 121,92 \text{ кН},$$

Теоретична швидкість:

- холостий хід

$$v_m = 0,377 \cdot \frac{n_{xx}}{i_{mp1}} \cdot r_k = 0,377 \cdot \frac{2205}{126,42} \cdot 0,8 = 5,26 \text{ км/ГОД.}$$

- номінальна потужність

$$v_m = 0,377 \cdot \frac{n_n}{i_{mp1}} \cdot r_k = 0,377 \cdot \frac{2100}{126,42} \cdot 0,8 = 5,01 \text{ км/ГОД.}$$

- максимальний крутний момент

$$v_m = 0,377 \cdot \frac{n_m}{i_{mp1}} \cdot r_k = 0,377 \cdot \frac{1600}{126,42} \cdot 0,8 = 3,82 \text{ км/ГОД.}$$

Фактична швидкість визначається за формулою

$$v_\phi = v_T \cdot (1 - \delta), \text{ км/ГОД,}$$

де δ - буксування колеса.

Буксування колеса розраховують за формулою

$$\delta = a + b \cdot \psi + c \cdot \psi^2,$$

де a , b , c - коефіцієнт, $a = 0,0138$, $b = -0,1082$, $c = 0,3583$;

ψ - відношення тягового зусилля до експлуатаційної ваги трактора.

Аналогічно виконуємо розрахунки для інших передач. Результати розрахунків вносимо в табл.2.

Таблиця 2

Характеристика трактора на різних передачах

Передача	Показник	Крутний момент, кН·м		
		0	$M_n = 0,837$	$M_m = 1,1$
2	Тягове зусилля, кН	0	44,04	60,6
	Коефіцієнт ψ	0	9,46	7,21
	коефіцієнт буксування, δ	0	0,016	0,122
	фактична швидкість, v_ϕ , км/ГОД	9,93	9,31	6,33
3	тягове зусилля,	0	19,38	28,12

	кН				
	теоретична швидкість, км/год	v_m	18,75	17,86	13,61

3. Визначення технічно-економічних показників МТА.

Будуємо тягову характеристику (рис. 1).

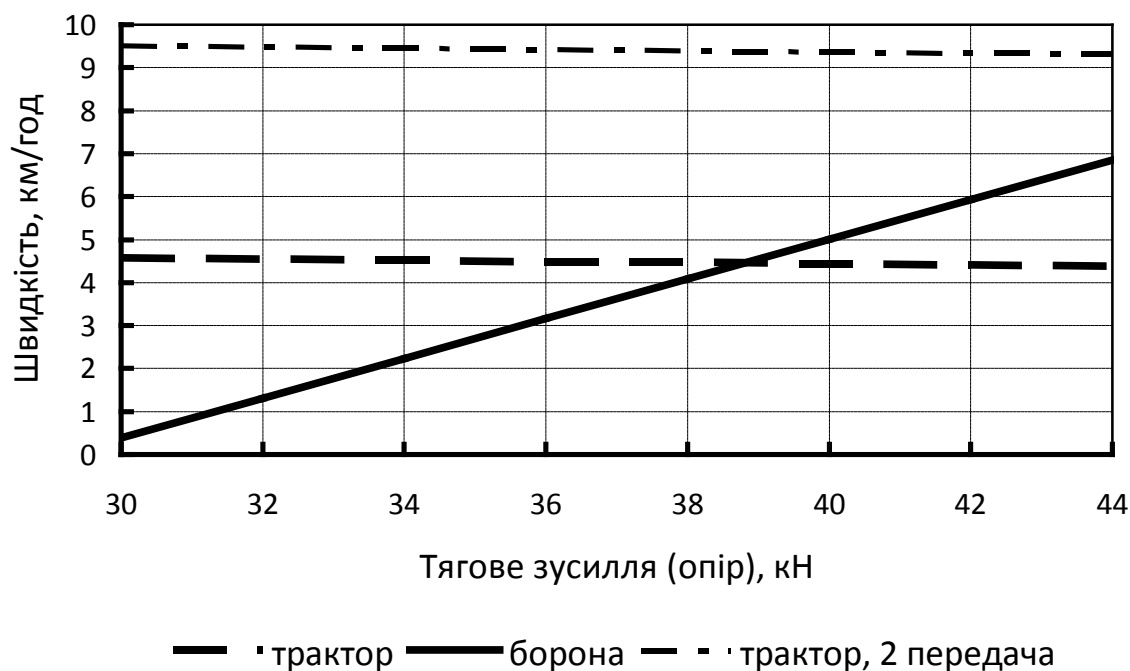

Рис. 1. Тягова характеристика трактора на 1-й, 2-й передачі та опір борони

На другій швидкості трактор має максимальне тягове зусилля 44 кН (на регуляторній гілці). Тому з графіка визначаємо, що трактор може працювати лише на 1-й передачі. Робоча швидкість МТА $v_p = 4,7$ км/год, тягове зусилля – 39 кН.

Продуктивність МТА

$$W = 0,1 \cdot v_p \cdot B = 0,1 \cdot 4,7 \cdot 7 = 3,29 \text{ км/год}$$

Коефіцієнт використання тягового зусилля

$$\xi_p = \frac{R}{P_{kp}} = \frac{39}{90,75} = 0,43$$

Визначаємо витрату палива. Крутний момент двигуна

$$M_p = (R + f \cdot G_{mp}) \times \frac{r_k}{i_{mp} \times \eta_{mp}} = (39 + 0,1 \cdot 84,5) \cdot \frac{0,8}{126,42 \cdot 0,75} = 0,4004 \text{ кН.}$$

Погодинна витрата палива на номінальній потужності

$$B_H = b e_H \cdot N e_H, \text{ кг/год.}$$

Після підстановки отримаємо шукане значення

$$B_H = 0,235 \cdot 184 = 43,24, \text{ кг/год.}$$

Погодинна витрата палива на холостому ході

$$B_{xx} = 0,25 \cdot B_H, \text{ кг/год.}$$

Після підстановки отримаємо шукане значення

$$B_{xx} = 0,25 \cdot 43,24 = 10,81, \text{ кг/год.}$$

Погодинна витрата палива на експлуатаційному режимі МТА

$$B_e = B_{xx} + (B_H - B_{xx}) \cdot \frac{M_p}{M_H}, \text{ кг/год.}$$

Після підстановки отримаємо шукане значення

$$B_e = 10,81 + (43,24 - 10,81) \cdot \frac{0,4004}{0,837} = 26,324, \text{ кг/год.}$$

Питома витрата палива на одиницю площі

$$B_{\Pi} = \frac{B_e}{W} = \frac{26,324}{3,29} = 8,001 \text{ кг/год.}$$

4. Проаналізуємо вплив на техніко-економічні показники збільшення кількості передач удвічі (до 8).

Знаменник геометричної прогресії

$$q = z^{-1} \sqrt{\frac{V_z}{V_1}} = 8^{-1} \sqrt{\frac{33,7}{5,01}} = 1,313.$$

Нам потрібні передачі, які забезпечують швидкість руху від 5 до 10 км/год. Перша передача $v_1 = 5,01$ км/год. Це нижча межа робочого діапазону. Тому її недоцільно розглядати.

Друга передача

$$i_{mp2} = i_{mp1} / q = 126,42 / 1,313 = 96,283$$

Швидкість руху на другій передачі

$$v_2 = 0,377 \cdot \frac{n_h \cdot r_k}{i_{mp2}} = 0,377 \cdot \frac{2100 \cdot 0,8}{96,283} = 6,578 \text{ км/год.}$$

Третя передача

$$i_{mp3} = i_{mp2} / q = \frac{96,283}{1,313} = 73,33$$

Швидкість на третій передачі

$$v_3 = 0,377 \frac{n_H \cdot r_k}{i_{mp3}} = 0,377 \cdot \frac{2100 \cdot 0,8}{73,33} = 8,632 \text{ км/ГОД.}$$

Побудуємо тягову характеристику трактора на 2 та 3 передачах (табл. 3).

Таблиця 3

Тягова характеристика трактора

Передача	Показник	Крутний момент, кН·м		
		0	$M_H = 0,837$	$M_M = 1,1$
2	Тягове зусилля, кН	0	67,1	90,84
	Теоретична швидкість v_m , км/ГОД	6,907	6,578	5,01
	Коефіцієнт Ψ	0	0,794	1,075
	Коефіцієнт буксування, δ	0	0,154	0,312
	Фактична швидкість v_ϕ , км/ГОД	6,907	5,565	3,446
3	Тягове зусилля, кН	0	49,09	67,17
	Теоретична швидкість v_m , км/ГОД	9,07	8,637	6,58
	Коефіцієнт ψ	0	0,591	0,795
	Коефіцієнт буксування δ	0	0,075	0,154
	Фактична швидкість v_ϕ , км/ГОД	9,07	7,99	5,57

Будуємо тягову характеристику (рис. 2).

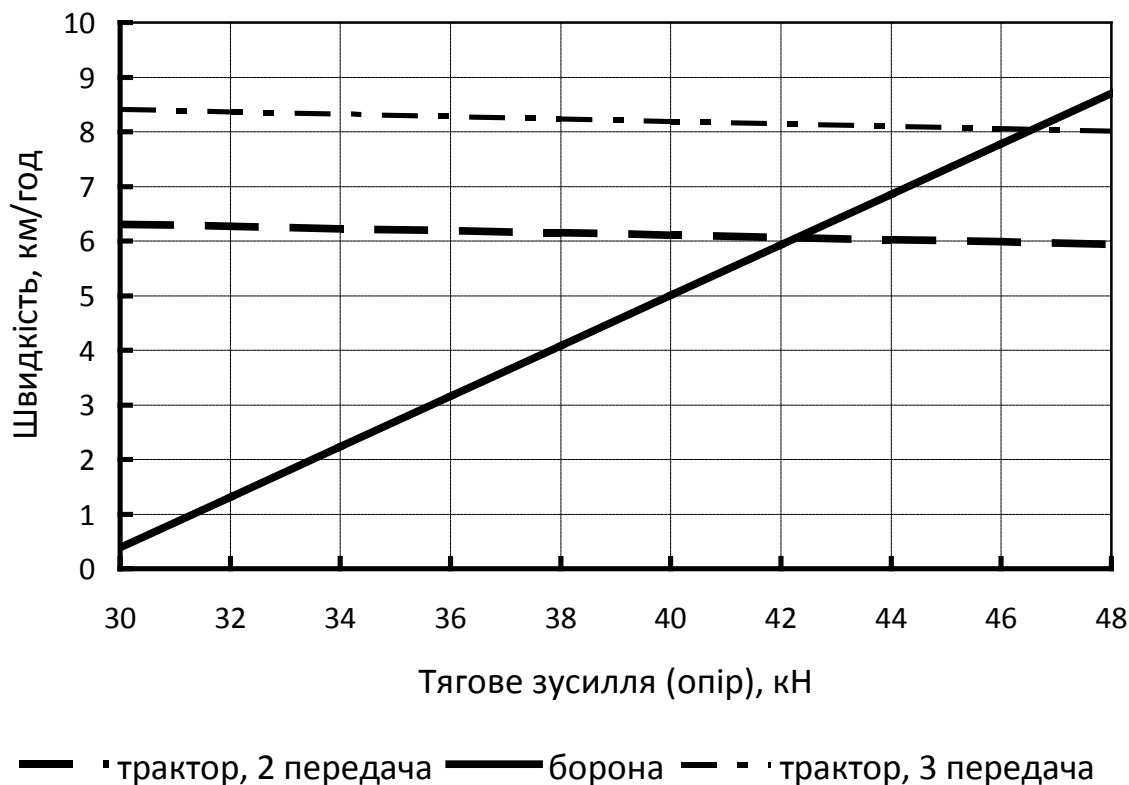

Рис. 2. Тягова характеристика трактора на 1-ій, 2-ій передачі та опір борони

Як бачимо з рисунку, трактор може працювати на третій передачі. Робоча швидкість $v_p = 8,1$ км/год та ; тягове зусилля – 46,0 кН.

Визначимо техніко-економічні показники МТА.

Продуктивність

$$W = 0,1 \cdot V_p \cdot B = 0,1 \cdot 8,1 \cdot 7 = 5,67 \text{ га/год.}$$

Крутний момент двигуна

$$M_p = (R + f \cdot G_{mp}) \cdot \frac{r_k}{i_{mp3} \cdot \eta_{mp}} = (46 + 0,1 \cdot 84,5) \cdot \frac{0,8}{73,33 \cdot 0,75} = 0,792 \text{ кН}\cdot\text{м.}$$

Погодинна витрата палива

$$B_e = B_{xx} + (B_n - B_{xx}) \cdot \frac{M_p}{M_n} = 10,81 + (43,24 - 10,81) \cdot \frac{0,792}{0,837} = 41,50 \text{ кг/год.}$$

Питома витрата палива на одиницю площі

$$B\Pi = \frac{B_e}{W} = \frac{41,50}{5,67} = 7,32 \text{ кг/год.}$$

Коефіцієнт використання тягового зусилля

$$\xi_p = \frac{R}{P_{кр}} = \frac{46}{49,9} = 0,92.$$

Висновок: збільшення передач з 4 до 8 дозволяє збільшити продуктивність МТА на 7,2% та зменшити питому витрату палива на одиницю площі на 8,5%.

Робота №5

Визначимо залежність витрати дизельного палива від навантаження дизельного двигуна

$$B = B_{xx} + (B_n - B_{xx}) \cdot N_e, \text{ кг/ГОД,}$$

де B_{xx} - витрата палива на холостому ході, км/год;

B_n - погодинна витрата палива на номінальній потужності, км/год;

N_e - відносна потужність двигуна; $N_e = 0 \dots 1$.

Визначимо витрати палива на газодизельному режимі роботи. На номінальній потужності коефіцієнт запальної фази дизельного палива становить $\varphi_1 = 0,15$. Він збільшується до $\varphi_0 = 0,3$ на холостому ході. Тоді залежність витрати дизельного палива від навантаження становить

$$\varphi = -0,15 \cdot N_e + 0,3.$$

Витрата запальної дози (дизельного палива) становить

$$B_z = B_n \cdot (-0,15 \cdot N_e + 0,3), \text{ кг/ГОД.}$$

Витрати газоподібного палива

$$B_{gn} = [B - B_z] \cdot \frac{Q_{dd}}{Q_{gg}}, \text{ кг/ГОД,}$$

де Q_{dn} - нижча теплота згоряння дизельного палива; $Q_{dn} = 42,5$ МДж/кг;

Q_{gn} - нижча теплота згоряння газопровідного палива (пропан-бутан), $Q_{gn} = 46,5$ МДж/кг.

Після підстановки отримаємо

$$\begin{aligned}
 B_{zn} &= [B_{xx} + (B_n - B_{xx}) \cdot Ne - B_n(-0,15 \cdot Ne + 0,3)] \cdot \frac{Q_{dd}}{Q_{gg}} = \\
 &= [B_{xx} + B_n \times Ne - B_{xx} \cdot Ne + 0,15 \cdot B_n \times Ne - 0,3B_n] \cdot \frac{Q_{dd}}{Q_{gg}} = \text{кг/год.} \\
 &= [B_{xx} \cdot (1 - Ne) + B_n \cdot (Ne + 0,15 \cdot Ne - 0,3)] \cdot \frac{Q_{dd}}{Q_{gg}}
 \end{aligned}$$

Побудуємо залежність витрати палива від потужності двигуна.
Витрати дизельного палива на номінальній потужності.

$$B_n = b_e \cdot Ne = 0,235 \cdot 184 = 43,24 \text{ кг/год.}$$

Витрати дизельного палива на холостому ході.

$$B_{xx} = 0,3 \cdot B_n = 0,3 \cdot 43,24 = 12,97 \text{ кг/год.}$$

Витрати дизельного палива як запальної дози на режимі номінальної потужності.

$$B_z = 0,15 \cdot B_n = 0,15 \cdot 43,24 = 6,486 \text{ кг/год.}$$

Витрата газоподібного палива (пропан–бутану) на режимі номінальної потужності.

$$B_{nn} = [B_n \cdot (1 + 0,15 - 0,3)] \cdot \frac{Q_{dd}}{Q_{gg}} = [43,24 \cdot 0,85] \cdot \frac{42,5}{46,5} = 33,59 \text{ кг/год.}$$

Визначимо кількість та об'єм газових балонів. Згідно стандартів запаси палива повинні забезпечувати 10 годин роботи трактора. Тоді маса газоподібного палива на борту трактора повинна бути не менше

$$M_{zn} = B_{zn} \cdot 10 = 33,59 \cdot 10 = 335,9 \text{ кг.}$$

Тоді об'єм балонів має бути не менше

$$V_b = \frac{M_{zn}}{\rho_{gn}}, \text{ л,}$$

де ρ_{gn} – густина пропан-бутану, $\rho_{gn} = 0,53 \text{ кг/л}$.

Після підстановки отримаємо шукане значення

$$V_b = \frac{335,9}{0,53} = 663,8 \text{ л.}$$

Приймаємо, що нам потрібно 4 балона об'ємом $V = 163,5 \text{ л}$. Тоді сумарний запас газоподібного палива становитиме

$$V_b = V \cdot n = 163,5 \cdot 4 = 654 \text{ л.}$$

Маса балонів становитиме

$$m_{бб} = m_{б} \cdot n, \text{ кг},$$

де $m_{б}$ - маса одного балона, $m_{б} = 67$ кг.

Після підстановки отримаємо шукане значення маси балонів

$$m_{бб} = 67 \cdot 4 = 268 \text{ кг}.$$

Маса заправлених балонів

$$m_{бб} = m_{б0} \cdot n, \text{ кг},$$

де $m_{б0}$ - маса балона з газом, $m_{б0} = 135,5$ кг.

Після підстановки отримаємо

$$m_{бб} = 135,5 \cdot 4 = 542 \text{ кг}.$$

Таким чином маса газоподібного трактора перевищує базовий варіант кг.

$$g_{mтт} = \frac{m_{бб}}{M_{mтт}} \cdot 100\% = \frac{542}{8450} \cdot 100\% = 6,41\%.$$

Визначимо техніко-економічні показники МТА при роботі трактора на 3-й передачі (з 8 передач). Тягове зусилля на номінальній потужності.

$$\begin{aligned} R_{крн} &= \frac{M_n \cdot i_{тр} \cdot \eta_{тр}}{r_k} - f \cdot (M_{тр} + m_{бб}) = && \text{кН.} \\ &= \frac{0,837 \cdot 73,33 \cdot 0,75}{0,8} - 0,1 \cdot (8450 + 542) \cdot 10 = 48,55 \end{aligned}$$

Коефіцієнт використання тягової потужності

$$\varphi = \frac{R_{крн}}{G_{mтт}} = \frac{48,55}{89,92} = 0,54.$$

Коефіцієнт буксування трактора

$$\delta = 0,0138 - 0,1082 \cdot 0,54 + 0,3583 \cdot 0,54^2 = 0,0599.$$

Фактична швидкість трактора

$$V_{\phi} = V_m \cdot (1 - \delta) = 8,637 \cdot (1 - 0,0599) = 8,12 \text{ км/год}.$$

Визначимо техніко – економічні показники МТА.

Продуктивність МТА:

$$W = 0,1 \cdot V_{\phi} \cdot B = 0,1 \cdot 8,12 \cdot 7 = 5,74 \text{ га/год}.$$

Крутний момент двигуна:

$$M_P = (R + f \cdot G_{tp}) \cdot \frac{r_k}{i_{mp} \times \eta_{mp}} = (43 + 0,1 \cdot 89,92) \cdot \frac{0,8}{73,33 \cdot 0,75} = 0,756 \text{ кН}\cdot\text{м.}$$

Тоді експлуатаційна потужність двигуна

$$Ne_e = Ne_H \cdot \frac{M_P}{M_H} = 184 \cdot \frac{0,756}{0,837} = 166,2 \text{ кВт.}$$

Витрата запальної дози дизельного палива

$$B_3 = B_H \cdot \left(-0,15 \cdot \frac{Ne_e}{Ne_H} + 0,3 \right) = 43,24 \cdot \left(-0,15 \cdot \frac{166,2}{184} + 0,3 \right) = 7,11 \text{ кг/год.}$$

Витрата газоподібного палива (пропан-бутану):

$$\begin{aligned} B_{zn} &= \left[B_{xx} (1 - \bar{Ne}) + 43,24 \cdot (\bar{Ne} + 0,95 \cdot \bar{Ne} - 0,3) \right] \cdot \frac{Q_{Dn}}{Q_{rn}} = \\ &= [10,81 \cdot (1 - 0,903) + 43,24 \cdot (0,903 + 0,15 \cdot 0,903 - 0,3)] \times \frac{42,5}{46,5} = \text{кг/год.} \\ &= [1,049 + 31,93] \cdot \frac{42,5}{46,5} = 30,14 \end{aligned}$$

Погодинна вартість палива

$$ВПг = \frac{B_3}{\rho_{дп}} \cdot Ц_{дп} + \frac{B_{zn}}{\rho_{гп}} \cdot Ц_{гп}, \text{ грн/год,}$$

де $\rho_{дп}$ – густина дизельного палива, $\rho_{дп} = 0,86$ кг/л;

$\rho_{гп}$ – густина пропан-бутану, $\rho_{гп} = 0,53$ кг/л;

$Ц_{дп}$ – ціна дизельного палива, $Ц_{дп} = 30$ грн/л;

$Ц_{гп}$ – ціна газоподібного палива, $Ц_{гп} = 13,5$ грн/л.

Після підстановки отримаємо шукане значення вартості палива

$$ВПг = \frac{7,11}{0,86} \cdot 30 + \frac{30,14}{0,53} \cdot 13,5 = 1015,74 \text{ грн / га}$$

Вартість палива, що витрачається на обробіток одного гектару

$$ВППг = \frac{ВПг}{w} = \frac{1015,74}{5,74} = 176,96 \text{ грн/га.}$$

Порівняємо з експлуатацією трактора на дизельному паливі.

Вартість палива, що витрачається на одиницю площі (задача 4).

$$ВППг = \frac{ВП \cdot Ц_{дп}}{w \cdot S_{дд}} = \frac{7,32}{0,86} \cdot 30 = 255,35 \text{ грн/га.}$$

Таким чином, використання газоподібного палива (пропан-бутану) дозволяє зменшити витрату на паливо

$$ВПП_0 = \left(1 - \frac{ВПП_2}{ВПП_0}\right) \cdot 100\% = \left(1 - \frac{176,96}{255,35}\right) \cdot 100\% = 30,7\%.$$

Задача №6

Визначити ефективність утилізаційної системи прогріву масла коробки передач трактора. Вихідні данні:

- Трактор – ХТЗ-242К.20;
- Температура атмосферного повітря – (-5)°С.

ККД трансмісії трактора від температури повітря та часу їх роботи показана на рис.3. Так початковий ККД трансмісії за температури повітря -30°С становить 35%, а при підвищенні температури повітря +30°С збільшується до 57%, а під час роботи поступово зростає. Залежність ККД, як функції температури повітря та часу роботи трансмісії:

$$\eta_{mp} = (6,0 \cdot 10^{-8} - 3,33 \cdot 10^{-10} \cdot t) \cdot \tau^3 + (-3,5 \cdot 10^{-5} + 1,67 \cdot 10^{-7} \cdot t) \cdot \tau^2 + (6,3 \cdot 10^{-3} - 4,0 \cdot 10^{-5} \cdot t) \cdot \tau + (0,4575 + 0,00365 \cdot t)$$

де τ – тривалість роботи, хвилин; t – температура, °С.

Визначимо перевитрату палива внаслідок прогріву коробки передач. Потужність двигуна визначаємо наступним чином:

$$Ne_{\partial s} = \frac{Ne_T}{\eta_{TP} \cdot \eta}, \text{ кВт} \quad (8)$$

де Ne_T – тягова потужність, кВт;

η_{TP} – ККД трансмісії;

η – ККД головної передачі.

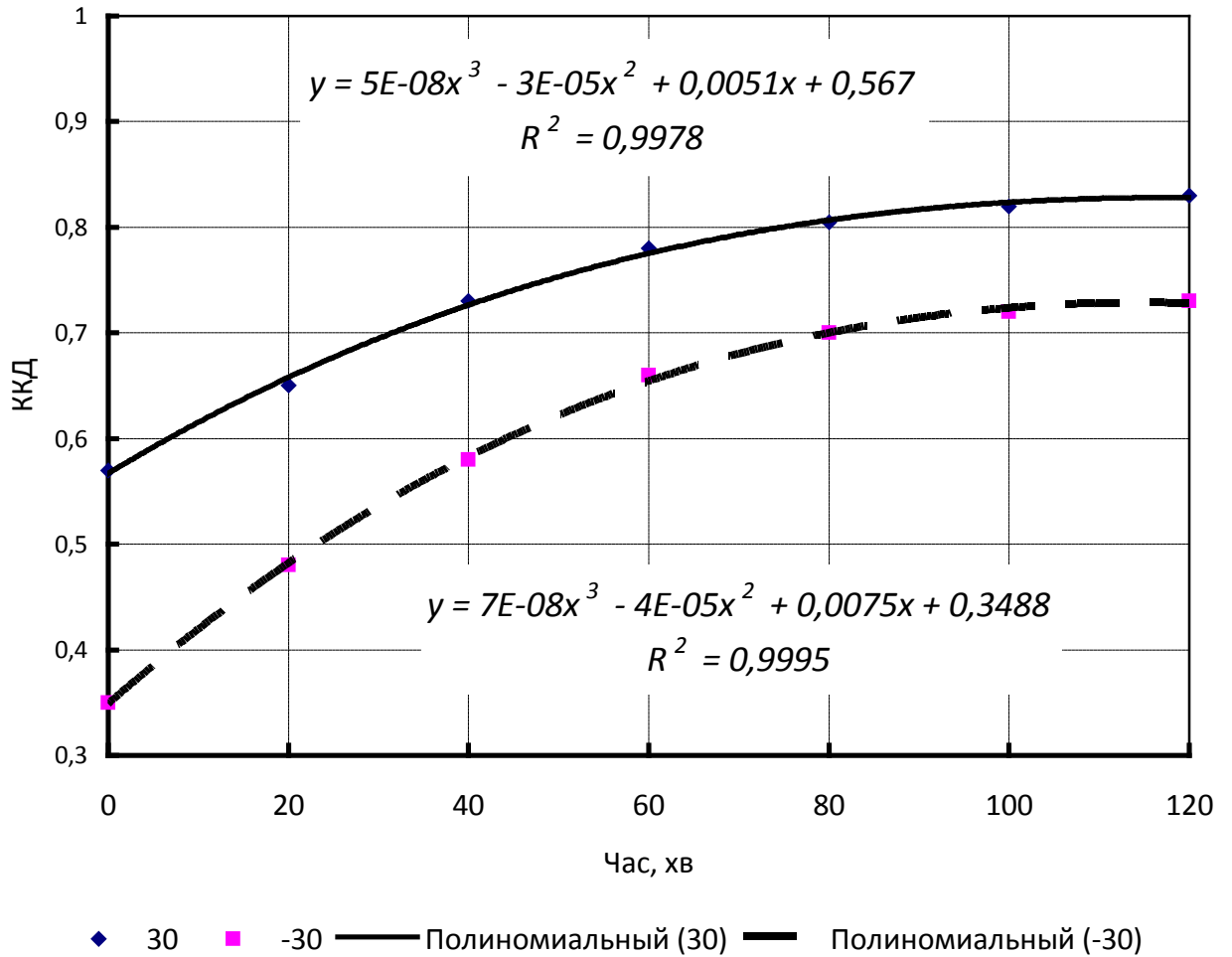

Рис. 3. Залежність ККД коробки передач від часу роботи та температури повітря

Погодинна витрата палива становить:

$$B_{\Pi} = Ne_{\delta v} \cdot be = \frac{Ne_T}{\eta_{TP} \cdot \eta} \cdot be, \text{ кг/ГОД}, \quad (9)$$

де be – питома витрата палива, кг/(кВт·год)

Витрата палива за час прогріву масла трансмісії:

$$B_{\Pi\Pi} = \int_0^{\tau} B_{\Pi} \cdot d\tau = \int_0^{\tau} \frac{Ne_T}{\eta_{TP} \cdot \eta} \cdot be \cdot d\tau, \text{ кг}. \quad (10)$$

За цей час, у випадку, якщо $\eta_{TP} = \eta_{TP0}$ (на сталому режимі)

$$B_{\Pi\Pi0} = \frac{Ne_T}{\eta_{TP0} \cdot \eta} \cdot be \cdot \tau_{\Pi}, \text{ кг}, \quad (11)$$

де η_{TP0} – ККД трансмісії після її прогріву до сталого режиму.

Тоді, різниця витрати палива становитиме:

$$\begin{aligned} \Delta B_{III} &= B_{III} - B_{III0} = \int_0^{\tau} \frac{Ne_T}{\eta \cdot \eta_{TP}} \cdot be \cdot d\tau - \frac{Ne_T be}{\eta_{TP0} \cdot \eta} \cdot \tau_{II} = \\ &= \frac{Ne_{Tp} \cdot be}{\eta} \cdot \int_0^{\tau} \frac{1}{\eta_{TP}} d\tau - \frac{Ne_{TP} be}{\eta_{TP0} \cdot \eta} \cdot \tau_{II} = \frac{Ne_{TP} be}{\eta} \cdot \left[\int_0^{\tau} \frac{d\tau}{\eta_{TP}} - \frac{\tau_{II}}{\eta_{TP0}} \right], \text{ кг.} \end{aligned}$$

У випадку використання утилізаційної системи тепла, її потужність становить

$$N_{hr} = X_e \cdot Ne_0 \cdot be \cdot \beta, \text{ кВт},$$

де β – коефіцієнт, що враховує втрати енергії з відпрацьованими газами.

Тоді час прогріву масла становить

$$\tau = \frac{V_o \cdot \rho \cdot C_p \cdot (t_0 - t_a)}{N_{hr} \cdot K_b}, \text{ сек},$$

де V_o – об'єм масла, л; ρ – густина масла, кг/л; C_p – питома теплоємність масла, кДж/(кгК); K_b – коефіцієнт, що враховує втрати теплоти, $K_b = 0,2$.

Тоді витрата палива під час прогріву масла

$$B = X_e \cdot Ne_0 \cdot be \cdot \int_0^{\tau} \frac{d\tau}{\eta} = \frac{X_e \cdot Ne_0 \cdot be}{3600} \cdot \frac{\tau}{\eta_0 - \eta_a} \cdot \ln \left(\frac{\eta_0}{\eta_a} \right), \text{ кг.}$$

Визначимо чисельними методами значення інтегралу

$$I = \int_0^{\tau} \frac{d\tau}{\eta_{TP}}.$$

Результати розрахунків внесемо у табл. 4.

Таблиця 4

Значення інтегралу

Час, хв	ККД коробки передач, η	$1/\eta$	Значення
0	0,4393	2,2766	
10	0,5007	1,9971	22,7661
20	0,5554	1,8005	19,9709
30	0,6037	1,6566	18,0047
40	0,6459	1,5483	16,5655
50	0,6824	1,4655	15,4832

60	0,7136	1,4014	14,6548
70	0,7398	1,3517	14,0142
80	0,7615	1,3132	13,5170
90	0,7789	1,2838	13,1323
100	0,7926	1,2617	12,8380
110	0,8027	1,2458	12,6173
120	0,8098	1,2349	12,4576
Разом:			186,0216

Результати розрахунків визначення зменшення витрат палива виконаємо табличним методом (табл. 5).

Таблиця 5

Зменшення витрат палива

№	Показник	од. вим.	Джерело (формула)	Значення
1	Марка трактора		Вихідні данні	ХТЗ-242К.20
2	Номінальна потужність двигуна, Ne_0	кВт	Вихідні данні	176
3	Питома витрата палива, be	кг/кВт·г	Вихідні данні	0,214
4	Завантаження двигуна, Xe	-	Вихідні данні	0,6
5	Гідросистема коробки передач, V_0	л	Приймаємо	17
6	Густина масла, ρ	кг/л	Приймаємо	0,887
7	Теплоємність масла, Cp	кДж/(кгК)	Приймаємо	1,85
8	Температура повітря, t_a	С	Вихідні данні	-5
Результати розрахунків				
9	ККД трансмісії за температури повітря, η_a		Розраховано	0,4393

10	ККД трансмісії після прогріву, η_0		Розраховано	0,8098
11	Прогрів за рахунок тертя			
12	Витрата палива з урахуванням прогріву масла, B	кг	$B = \frac{Xe \cdot Ne_0 \cdot be \cdot I}{60}$	70,06
13	Витрата палива за умови номінального ККД трансмісії, B_0	кг	$B_0 = Xe \cdot Ne_0 \cdot be \cdot 2$	55,81
14	Перевитрата палива, ΔB	кг	$\Delta B_1 = B - B_0$	14,24
Система утилізації тепла				
15	ККД утилізаційного котла, η_u	%	Приймаємо	50
16	Коефіцієнт втрат, K_v	%	Приймаємо	20
17	Потужність системи утилізації тепла, N_{hr}	кВт	$N_{hr} = Xe \cdot Ne_0 \cdot \beta$	52,8
18	Час прогріву масла, τ	сек	$\tau = \frac{V_0 \cdot \rho \cdot C_p \cdot (t_0 - t_a)}{N_{hr} \cdot K_v}$	224,543
19		хв		3,742
20		год		0,062
21	Витрата палива, B	кг	$B = \frac{Xe \cdot Ne_0 \cdot be}{3600} \cdot \frac{\tau}{\eta_0 - \eta_a} \cdot \ln\left(\frac{\eta_0}{\eta_a}\right)$	2,327
22	Витрата палива за умови номінального ККД трансмісії, B_0	кг	$B_0 = Xe \cdot Ne_0 \cdot be \cdot \frac{\tau}{3600}$	1,741
23	Перевитрата палива, ΔB_2	кг	$\Delta B_1 = B - B_0$	0,586

24	Ефект від використання системи утилізації тепла, ΔB_{hr}	кГ	$\Delta B_{hr} = B_1 - B_2$	13,657

Додатки

Таблиця Д.1

Коефіцієнти опору кочення f і коефіцієнти зчеплення ϕ

Вид ґрунту чи дороги	Трактори на пневматичних шинах		Гусеничні трактори	
	f	ϕ	f	ϕ
Трактори				
Асфальтове шосе	0,01-0,02	0,8-0,9	-	-
Гравійне шосе	0,02-0,03	0,6	-	-
Ґрунтова суха дорога	0,025-0,045	0,6-0,8	0,02-0,07	0,9-1,0
Цілина	0,03-0,07	0,7-0,9	0,06-0,07	1,0-1,1
Заліж 2-3 років	0,06-0,08	0,6-0,8	0,06-0,07	0,9-1,0
Стерня	0,08-0,10	0,06-0,8	0,06-0,08	0,8-1,0
Переоране поле	0,12-0,18	0,5-0,7	0,08-0,10	0,6-0,8
Поле підготоване під посів	0,16-0,18	0,4-0,6	0,10-0,12	0,6-0,7
Скошений лан	0,08	0,6-0,8	0,07	0,7-0,9
Укатана сніжна дорога	0,03-0,04	0,3-0,4	0,06-0,07	0,5-0,7
Дорога вкрита льодом	0,02-0,025	0,1-0,3	0,03-0,04	0,2-0,4
Болотно-торф'яна цілина осуш.	-	-	0,11-0,14	0,4-0,6
Пісок	0,16-0,18	0,3-0,4	0,10-0,15	0,4-0,15
Автомобілі				
Асфальтове шосе	0,015-0,020	0,6-0,75		
Гравійно-щебнева дорога	0,020-0,030	0,5-0,65		
Булижна мостова	0,025-0,035	0,4-0,5		
Суха ґрунтова	0,03-0,05	0,5-0,7		
Ґрунтова дорога після дощу	0,05-0,15	0,35-0,5		
Пісок	0,17-0,30	0,65-0,75		
Сніжна укатана дорога	0,03-0,04	0,3-0,35		

Характеристики тракторів

№ п.п.	Показники	ХТЗ-3512	МТЗ-422	LS XR50
1	Тип	4К4	4К4	4К4
2	Номінальне тягове зусилля, кН	9	9	9
3	Маса конструктивна, кг	2150	2000	1930
4	Маса експлуатаційна, кг	2250	2180	2130
5	Розподіл маси на передню вісь	-	-	
6	Розподіл маси на задню вісь	-	-	
7	Марка двигуна	MMZ-3LD	Lombardini LDW 2204	S4Q-L34.6
8	Номінальна потужність, кВт	26	36,6	35
9	Номінальна частота обертання кол. вала, хв^{-1}	3000	3000	2750
10	Питома витрата палива, г/(кВт·год)	258	329	245
	Максимальний крутний момент двигуна, Н·м	100	125	149
11	Ступінь стиску	18	22,0	22
16	Маса баласта, кг	250	200	80
17	Шини передніх коліс	6,5-16	210/80R16	8.3-20
18	Шини задніх коліс	9,5-32	11.2- 20	12,4-28
	Швидкості руху, км/год (макс-мінім)	30,25-1,27	31,7-1,0	36-1,1
	Мінімальний радіус повороту, м	3,5	3,8	2,75

Продовження таблиця Д.2

№ п.п.	Показники	LS PLUS70	MTЗ-320.4М	New Holland TD 5.65
1	Тип	4К4	4К4	4К4
2	Номінальне тягове зусилля, кН	14	6	14
3	Маса конструктивна, кг	2980	-	3000
4	Маса експлуатаційна, кг		1720	3200
5	Розподіл маси на передню вісь			-
6	Розподіл маси на задню вісь			-
7	Марка двигуна	F5C-53TC	MMZ-3LD	IVECO S8000
8	Номінальна потужність, кВт	53	26	49
9	Номінальна частота обертання кол. вала, хв^{-1}	2500	3000	2300
10	Питома витрата палива, г/(кВт·год)	236	258	239
	Максимальний крутний момент двигуна, Н·м	320	94	290
11	Ступінь стиску	17,1	18	17
16	Маса баласта, кг			200
17	Шини передніх коліс	11,2-24	7,5L-16	280/85R36
18	Шини задніх коліс	16,9-30	12,4L-16	320/85R36
	Швидкості руху, км/год (макс-мінім)	35-1,1	27,5-1,1	40-0,7
	Мінімальний радіус повороту, м	3,4	3,7	3,5

Продовження таблиця Д.2

№ п.п.	Показники	ХТЗ-16131	ХТЗ-150К.09.172	ХТЗ-241К.20
1	Тип	4К4	4К4	4К4
2	Номінальне тягове зусилля, кН	30	30	30
3	Маса конструктивна, кг	7820	7535	-
4	Маса експлуатаційна, кг	8260	8410	8540
5	Розподіл маси на передню вісь	5000	5200	-
6	Розподіл маси на задню вісь	3260	2935	-
7	Марка двигуна	BF6M1013E	ЯМЗ-236Д-3	ММЗ Д-262.2S2
8	Номінальна потужність, кВт	125	128,7	184
9	Номінальна частота обертання кол. вала, хв^{-1}	2000	2100	2100
10	Питома витрата палива при номінальній потужності, г/(кВт*год)	233	220	230
	Максимальний крутний момент двигуна, Н·м	702	667	1130
11	Ступінь стиску	17,5	15,1	16
16	Маса баласта, кг			
17	Шини передніх коліс	16,9R38	21,3R-24	23,1R26
18	Шини задніх коліс	16,9R38	21,3R-24	23,1R26
	Швидкості руху, км/год (макс-мінім)	28,6-1,37	30,8-1,3	33,67-1,3
	Мінімальний радіус повороту, м	7,1	6,5	6,7

Продовження таблиця Д.2

№ п.п.	Показники	ХТЗ-242К.20	ХТЗ-243К.20	ХТЗ-248К.20
1	Тип	4К4	4К4	4К4
2	Номінальне тягове зусилля, кН	40	35	30
3	Маса конструктивна, кг	8450	-	-
4	Маса експлуатаційна, кг	8900	8500	8350
5	Розподіл маси на передню вісь		-	-
6	Розподіл маси на задню вісь		-	-
7	Марка двигуна	ЯМЗ-238М2-53	ЯМЗ-536	Iveco FPT N67
8	Номінальна потужність, кВт	176	184	176
9	Номінальна частота обертання кол. вала, хв^{-1}	2100	2100	2200
10	Питома витрата палива при номінальній потужності, г/(кВт·год)	245	215	205
	Максимальний крутний момент двигуна, Н·м	883	900	1020
11	Ступінь стиску	17,5	17,5	17,5
16	Маса баласта, кг			
17	Шини передніх коліс	23,1R26	23,1R26	23,1R26
18	Шини задніх коліс	23,1R26	23,1R26	23,1R26
	Швидкості руху, км/год (макс-мінім)	33,67-3,7	33,67-3,7	33,67-3,7
	Мінімальний радіус повороту, м	6,7	6,7	6,7

Продовження таблиця Д.2

№ п.п.	Показники	Vakula - 300.10	Vakula - 300.12	Vakula - 300.20
1.	Тип	4К4	4К4	4К4
2.	Номінальне тягове зусилля, кН	50-65	55-70	63-75
3.	Маса конструктивна, кг			
4.	Маса експлуатаційна, кг	13000	13100	12500
5.	Розподіл маси на передню вісь			
6.	Розподіл маси на задню вісь			
7.	Марка двигуна	ЯМЗ-238НД-5	ТМЗ-8481.10	DAF-430
8.	Номінальна потужність, кВт	220	257	316
9.	Номінальна частота обертання колінчастого валу, об/хв	1900	1900	2000
0.	Питома витрата палива при номінальній потужності, г/(кВт·год)	220	204	202
1.	Максимальний крутний момент двигуна, Н·м	1280	1570	1950
2.	Ступінь стиску	17,5	15,5	17,0
3.	Маса баласта, кг			
4.	Шини передніх коліс	28.1R26	28.1R26	28.1R26
5.	Шини задніх коліс	28.1R26	28.1R26	28.1R26
6.	Швидкості руху, км/год (макс-мінім)	33,8-2,6	33,8-2,6	33,8-2,6
7.	Мінімальний радіус повороту, м	7,2	7,2	7,2

Продовження таблиця Д.2

№ п.п.	Показники	LS V804	MTЗ-82	Беларус-920.6
1	Тип	4К4	4К4	4К4
2	Номінальне тягове зусилля, кН	19.0	14	14
3	Маса конструктивна, кг	3060	3370	5000
4	Маса експлуатаційна, кг	-	4000	5325
5	Розподіл маси на передню вісь	-	1270	2360
6	Розподіл маси на задню вісь	-	2100	2965
7	Марка двигуна	4G33TC	Д-243	Д-245.43S4
8	Номінальна потужність, кВт	58,8	59,6	62
9	Номінальна частота обертання колінчастого валу, хв ⁻¹	2300	2200	220
10	Питома витрата палива при номінальній потужності, г/(кВт·год)	238	229	241
11	Максимальний крутний момент двигуна, Н·м	305	298	411
12	Ступінь стиску	18	16	
13	Маса баласта, кг	-		
14	Шини передніх коліс	11.2-24WF	11,2-20	360/70R24
15	Шини задніх коліс	14.9-30WF	15,5R38	18,4R34
16	Швидкості руху, км/год (макс-мінім)	40-1,2	33,39-1,89	35,2-2,4
17	Мінімальний радіус повороту, м	3,5	4,5	4,5

Продовження таблиця Д.2

№ п.п.	Показники	LS PLUS 90	Беларус-1220.3	Беларус-1022.4
1	Тип	4К4	4К4	4К4
2	Номінальне тягове зусилля, кН	14	20	14
3	Маса конструктивна, кг	3028	4850	4300
4	Маса експлуатаційна, кг		5500	4600
5	Розподіл маси на передню вісь			1800
6	Розподіл маси на задню вісь			2800
7	Марка двигуна	F5C-65TAA	Д-245.2S2	Д-245S3A
8	Номінальна потужність, кВт	65	90	81
9	Номінальна частота обертання колінчастого валу, хв ⁻¹	2300	2200	2200
10	Питома витрата палива, г/(кВт·год)	238	254	235
11	Максимальний крутний момент двигуна, Н·м	350	490	430
12	Ступінь стиску	17	17	17
13	Маса баласта, кг			
14	Шини передніх коліс	12,4-24	420/70R24	360/70R24
15	Шини задніх коліс	18,4-30	18.4R38	16.9R38
16	Швидкості руху, км/год (макс-мінім)	40-1,2		41,9-2,61
17	Мінімальний радіус повороту, м	3,4	5,0	4,5

Продовження таблиця Д.2

№ п.п.	Показники	LS 1004	Беларус-1525.5	Беларус-2022.6
1	Тип	4К4	4К4	4К4
2	Номінальне тягове зусилля, кН	20	30	30
3	Маса конструктивна, кг	3240	6200	6850
4	Маса експлуатаційна, кг		6800	7300
5	Розподіл маси на передню вісь		3000	2960
6	Розподіл маси на задню вісь		3800	4340
7	Марка двигуна	LR4A3LU22 /0735E	Д-260.1 S3B	Д-260.4 S4
8	Номінальна потужність, кВт	75,9	116	155,9
9	Номінальна частота обертання колінчастого валу, хв ⁻¹	2376	2100	2100
10	Питома витрата палива при номінальній потужності, г/(кВт·год)	243	222	224
11	Максимальний крутний момент двигуна, Н·м	429	600	920
12	Ступінь стиску	18	17	17
13	Маса баласта, кг		3200	
14	Шини передніх коліс	12,4-24	420/70R24	420/70R24
15	Шини задніх коліс	16,9-34	520/70R38	580/70R42
16	Швидкості руху, км/год (макс-мінім)	40-1,2	38,8-2,4	39,6-1,9
17	Мінімальний радіус повороту, м	3,5	5,3	5,3

Продовження таблиця Д.2

№ п.п.	Показники	Беларус-3022ДЦ.1	John Deere 7730	John Deere 7250R
1	Тип	4К4	4К4	4К4
2	Номінальне тягове зусилля, кН	50	-	-
3	Маса конструктивна, кг	10500	7850	10980
4	Маса експлуатаційна, кг	11590	13100	16000
5	Розподіл маси на передню вісь	5320		
6	Розподіл маси на задню вісь	6270		
7	Марка двигуна	BF06M1013 FC	ECE-R24	
8	Номінальна потужність, кВт	248	140	250
9	Номінальна частота обертання колінчастого валу, хв ⁻¹	2300	2100	2100
10	Питома витрата палива, г/(кВт·год)	248	235	230
11	Максимальний крутний момент двигуна, Н·м	1300	859	1171
12	Ступінь стиску	18		
13	Маса баласта, кг			
14	Шини передніх коліс	540/65R30		620/75 R30
15	Шини задніх коліс	620/70R42		900/60 R42
16	Швидкості руху, км/год (макс-мінім)	39,6-2,4	42-1,5	42-0,05
17	Мінімальний радіус повороту, м	5,5	5,3	6,7

Продовження таблиця Д.2

№ п.п.	Показники	Fendt 924	Fendt 930	Fendt 936
1	Тип	4К4	4К4	4К4
2	Номінальне тягове зусилля, кН			
3	Маса конструктивна, кг	10700	10760	10830
4	Маса експлуатаційна, кг	15000	15000	15000
5	Розподіл маси на передню вісь			
6	Розподіл маси на задню вісь			
7	Марка двигуна	-	-	-
8	Номінальна потужність, кВт	154	199	243
9	Номінальна частота обертання колінчастого валу, хв ⁻¹	2200	2200	2200
10	Питома витрата палива, г/(кВт·год)	195	195	195
11	Максимальний крутний момент двигуна, Н·м	1049	1234	1498
12	Ступінь стиску			
13	Маса баласта, кг			
14	Шини передніх коліс	540/65R34	600/65R34	600/70R34
15	Шини задніх коліс	650/65R42	650/85R38	710/75R42
16	Швидкості руху, км/год (макс-мінім)	34-0,02 (Vario)	34-0,02 (Vario)	34-0,02 (Vario)
17	Мінімальний радіус повороту, м	6,08	6,45	6,45

Продовження таблиця Д.2

№ п.п.	Показники	John Deere 6110M	John Deere 6150M	John Deere 6170M
1	Тип	4К4	4К4	4К4
2	Номінальне тягове зусилля, кН			
3	Маса конструктивна, кг	5800	5930	7105
4	Маса експлуатаційна, кг	8650	10800	11300
5	Розподіл маси на передню вісь			
6	Розподіл маси на задню вісь			
7	Марка двигуна			
8	Номінальна потужність, кВт	81	110	125
9	Номінальна частота обертання колінчастого валу, хв ⁻¹	2100	2100	2100
10	Питома витрата палива, г/(кВт·год)	215	215	215
11	Максимальний крутний момент двигуна, Н·м	497	677	768
12	Ступінь стиску			
13	Маса баласта, кг			
14	Шини передніх коліс	540/65R24	540/65R28	600/65R28
15	Шини задніх коліс	600/65R38	650/65R38	710/70R38
16	Швидкості руху, км/год (макс-мінім)	AutoQuardPl us 40-1,4	PowrQuard Plus 40-2,5	PowrQuard Plus 40-2,5
17	Мінімальний радіус повороту, м	5,5	5,5	5,7

Продовження таблиця Д.2

№ п.п.	Показники	ХТА-200-10	ХТА-220-2	ХТА-250-13
1	Тип	4К4	4К4	4К4
2	Номінальне тягове зусилля, кН	30...40	30...40	30...40
3	Маса конструктивна, кг	8240	8615	8220
4	Маса експлуатаційна, кг	8810	9195	8790
5	Розподіл маси на передню вісь	5550	5832	5538
6	Розподіл маси на задню вісь	3260	3353	3252
7	Марка двигуна	Д-260.4	ЯМЗ-238М2	TAD 721 VE
8	Номінальна потужність, кВт	154,4	176	195
9	Номінальна частота обертання колінчастого валу, хв ⁻¹	2100	2100	2300
10	Питома витрата палива, г/(кВт·год)	220	252	214
11	Максимальний крутний момент двигуна, Н·м	808	883	907
12	Ступінь стиску		17,5	19
13	Маса баласту, кг			
14	Шини передніх коліс	23,1R26	23,1R26	23,1R26
15	Шини задніх коліс	23,1R26	23,1R26	23,1R26
16	Швидкості руху, км/год (макс-мінім)	3,6-34,7	3,72-29,4	1,57-34,5
17	Мінімальний радіус повороту, м	6,5	6,5	6,5

Продовження таблиця Д.2

№ п.п.	Показники	John Deere 8260R	John Deere 7250R	John Deere 7310R
1	Тип	4К4	4К4	4К4
2	Номінальне тягове зусилля, кН			
3	Маса конструктивна, кг		10980	11120
4	Маса експлуатаційна, кг	13003	16000	16000
5	Розподіл маси на передню вісь			
6	Розподіл маси на задню вісь			
7	Марка двигуна			
8	Номінальна потужність, кВт	191	184	228
9	Номінальна частота обертання колінчастого валу, хв ⁻¹	2100	2100	2100
10	Питома витрата палива, г/(кВт·год)	226	234	234
11	Максимальний крутний момент двигуна, Н·м	1217	1171	1452
12	Ступінь стиску			
13	Маса баласту, кг		5020	4800
14	Шини передніх коліс	600/70R30	600/70 R30	620/75 R30
15	Шини задніх коліс	10/70R42	800/70 R38	900/60 R42
16	Швидкості руху, км/год (макс-мінім)	0,05-42 JD AutoPowr	0,05-42 AutoPowr	0,05-42 AutoPowr
17	Мінімальний радіус повороту, м	6,09	6,7	6,7

Таблиця Д.3

Дискові культиватори Carrier

Марка	Робоча ширина, м	Вага, кг	Необхідна тягова потужність, к.с
CR 300	3,0	1800	85-110
CR 350	3,19	2000	100-150
CR 400	3,64	2300	110-160
CR 420	3,94	4300	120-170
CR 500	4,94	4900	150-200
CR 650	6,44	5800	190-250
CR 820	7,94	7700	220-300
CR 925	8,94	9100	300-500
CR 1225	12,25	11700	400-600
CR 420*	3,94	4000	120-170
CR 500 *	4,94	5400	150-200
CR 650 *	6,44	6800	190-250
CR 925 *	8,94	10000	300-500
CRX 425	4,25	3200	150-200
CRX 525	5,25	3800	200-250
CRX 625	6,25	4300	250-300
CRXL 425	4,1	5600	150-200
CRXL 525	5,1	6500	185-235
CRXL 625	6,1	6900	220-270
CRXL 925	9,15	10400	300-500
CRXL1225	12,15	13100	400-600

Таблиця Д.4

Класифікація сільськогосподарських тракторів по тяговому зусиллю ГОСТ 27021-86

Тяговий клас	0,2	0,6	0,9	1,4	2,0	3,0	4,0	5,0	6,0	8,0
Номінальне тягове зусилля, <i>P_{тн}</i>	2	6	9	14	20	30	40	50	60	80
Діапазон тягових зусиль <i>P_т</i> , кН	1,4 -	5,4 -	8,1 -	12,6 -	18 -	27 -	36 -	45 -	54 -	72 -
	5,4	8,1	12,6	18	27	36	45	54	72	108

Таблиця Д.5

Міжнародна класифікація по тяговій потужності (ISO 730/1-77; 730/2-79; 730/3-82)

Категорія трактора	1	2	3	4
Максимальна тягова потужність <i>N_{т.мах}</i> , кВт	30	30-75	70-135	135-300

Таблиця Д.6

Співвідношення між тяговими класами по ГОСТ і категоріями тракторів, які зареєстровані міжнародними стандартами ISO

Тяговий клас по ГОСТ	0.2-0.6	0.6-0.9	0.9-2.0	2.0-4.0	5.0-8.0
Категорія по ISO	1		2	3	4

**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти
10 семестр**

Модуль	Кількість годин		Форма контролю	Оцінка	
	ЛК	ПР		min	max
1	6	6	Лабораторне заняття № 1	8	13
			Лабораторне заняття № 2	7	12
			Лабораторне заняття № 3	7	12
			Разом	22	37
2	6	6	Лабораторне заняття № 4	8	13
			Лабораторне заняття № 5	7	12
			Лабораторне заняття № 6	7	12
			Разом	22	37
3	6	6	Лабораторне заняття № 7	8	13
			Лабораторне заняття № 8	8	13
			Разом	16	26
5			Наукова робота	5	5
Для кожної роботи:					
Присутність на лекції			0,5	0	18
Присутність на практичному занятті			0,5		
Разом				60	100

РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА БАЛІВ

Оцінювання знань студентів здійснюється за рейтинговою системою балів. Для забезпечення конкретної оцінки всіх видів роботи студента максимальна кількість залікових балів за кожний модуль приймається 100 з наступним перерахунком в загальну оцінку через коефіцієнт вагомості модуля. Оцінка виставляється у відповідності із приведеною шкалою.

Шкала оцінок

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою навчального закладу
A	5 (відмінно)	90-100
BC	4 (добре)	75-89
DE	3 (задовільно)	60-74
FX	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання	35-59
F	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним курсом	1-34

Література

1. Carrol E. Goering, Allen C. Hansen Engine and Tractor Power 4th Edition. 2014.
2. Lee Klancher Red 4WD Tractors. 2017.
3. J. Carrol, P. J. Davies, The Complete Book of Tractors & Trucks: An Illustrated Guide to Agricultural Machines and Commercial Trucking Vehicles, 2002.
4. <http://www.newholland.com>
5. <https://www.caseih.com>
6. <https://www.deere.com>
7. <http://www.challenger-ag.us/>
8. <https://gruzovoy.ru/catalog/technic/type/samosvali>
9. <http://agromania.com.ua>

План 2020

Гавриш Валерій Іванович

**НОВІТНІ ЕНЕРГЕТИЧНІ ЗАСОБИ І СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ
МАШИНИ**

до розв'язання задач для здобувачами вищої освіти
ступеня «Магістр» спеціальності 208 «Агроінженерія» денної та
заочної форми навчання

Надруковано в видавничому центрі МДАУ.
Зам. 127 Наклад 30 прим.
54010, м. Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9